

БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

У системі заходів, спрямованих на успішне розв'язання економічних і соціальних завдань адміністративно-територіальних одиниць важливе місце займає бюджетне планування. Ситуація, яка склалася в економіці та соціальній сфері української держави, вимагає нових підходів до розв'язання проблем, породжених економічною кризою. Вирішення таких проблем може бути забезпечене шляхом використання цілого комплексу важелів та інструментів, серед яких чільне місце відводиться саме бюджетному плануванню. З позиції бюджетного процесу бюджетне планування включає дві стадії: складання проектів бюджетів, їх розгляд і затвердження. Виконання бюджетів – це третя стадія бюджетного процесу.

У сучасній науковій літературі бюджетне планування розглядається з різних сторін, що іноді викликає дискусію стосовно його визначення, характеристики та сфери застосування. Так, наприклад бюджетне планування можна охарактеризувати як науково обґрунтований процес встановлення обсягів і джерел формування та напрямів використання централізованого фонду грошових коштів держави.

За змістом бюджетне планування представляє собою особливу сферу фінансової діяльності держави, пов'язану з обґрунтуванням певних управлінських рішень у сфері економіки стосовно фінансового забезпечення держави, тобто специфічну сферу управління. За формою бюджетне планування – це процес складання, розгляду і затвердження основного фінансового плану держави.

Щодо призначення бюджетного планування, то його можна розглядати як:

– забезпечення збалансованості фінансових ресурсів держави, які акумулюються через бюджет із метою найоптимальнішого поєднання можливих доходів держави та фінансування;

– визначення реальних джерел доходів бюджету виходячи із фіскальних цілей Уряду (державного регулювання перерозподілу доходів фізичних та юридичних осіб із метою встановлення більш рівномірного податкового навантаження або просто збільшення надходжень до бюджету);

– визначення пріоритетів у видатковій політиці бюджету, враховуючи цілі, встановлені основними програмними документами Уряду, у тому

числі затвердженими державними програмами розвитку певної галузі економіки, регіону тощо на основі яких формуються бюджети усіх рівнів;

- здійснення ефективного управління державним боргом, що полягає у своєчасному виконанні державою своїх боргових зобов'язань та залученні на фінансування бюджету запозичень з оптимальними умовами їх подальшого обслуговування і погашення;

- установлення середньострокових фіскальних і бюджетних цілей з метою досягнення ефективності бюджетної політики та передбачуваності соціально-економічних наслідків її проведення;

- забезпечення реалізації єдиної фінансової політики на всіх рівнях державної влади, єдиних форм і методів усієї бюджетної роботи [2, с. 78].

Термін «бюджетне планування» дуже часто характеризують як:

- науково обґрунтований процес визначення джерел доходів бюджету;
- комплекс організаційно-технічних, методичних і методологічних заходів із визначення доходів;

- процес формування показників бюджетного змісту;

- централізований розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту.

Проте, єдиного спільного визначення даному поняттю немає, провідні українські економісти дають своє трактування визначенню «бюджетне планування». Проаналізувавши підходи низки науковців, можна побачити розуміння сутності вищезгаданого поняття.

Такі вчені як Василик О.Д., Павлюк К.В. стверджують, що бюджетне планування – це науково обґрунтований процес визначення джерел створення і напрямів використання бюджетних ресурсів в економіці держави з метою забезпечення стабільного економічного й соціального розвитку [1, с. 367].

Те, що бюджетне планування – це централізований розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту і національного доходу по всіх ланках бюджетної системи та видах фінансових планів на підставі Державної програми економічного і соціального розвитку держави, вважають такі вчені як Юрій С., Стоян В., Мац М. [5, с. 119].

Розуміння даного поняття Ю.В. Пасічником дещо відрізняється від попередніх науковців. Він вважає, що це процес формування показників бюджетного змісту державними законодавчими та виконавчими органами певного рівня на конкретний період часу [4, с. 564].

Однак, окрім дослідження самого процесу формування і напрямів використання бюджетних ресурсів, як вважають І. Лютий та Л. Савич, значна увага має приділятися все ж таки методиці, методології, ефективності та оцінці використання бюджетних ресурсів. Зокрема, позиція зазначених авторів у даному випадку збігається із думкою Л. Сафонової про те, що бюджетне планування – це комплекс заходів,

оскільки сам процес планування включає в себе такі елементи, як дослідження і методологію певних явищ.

Виступаючи комплексом складних і різноманітних видів планової діяльності, бюджетне планування на всіх рівнях його виконання використовує відповідні методи. Найширшого застосування набули такі методи: метод економічного аналізу, метод екстраполяції (коефіцієнтів), нормативний метод, балансовий метод та програмно-цільовий метод.

Рівень бюджетного планування залежить від трьох основних чинників:

- чіткого формулювання мети і завдань, які вирішує держава;
- достовірності тієї інформації, яка використовується в бюджетному плануванні;
- методів, які застосовуються при бюджетному плануванні.

За допомогою бюджетного планування: визначається реальна величина доходів у наступному бюджетному періоді; розраховуються і обґрунтовуються розміри бюджетних видатків у галузевому і територіальному розрізах; закладається збалансованість бюджету.

Вітчизняні вчені економісти, які займаються дослідженням бюджетної проблематики виділяють сьогодні два головні завдання при аналізі бюджетного планування: збільшення обсягів бюджетних надходжень та ефективно і раціональне використання коштів. Система планування, програмування та бюджетування – це раціональний спосіб інтеграції процесів планування та розробки програм при складанні бюджету [3].

Таким чином, недооцінка ролі бюджетного планування, як правило, супроводжується негативними наслідками, зокрема посиленням податкового тиску, зниженням рівня економічної активності та скороченням фінансової бази бюджету у майбутньому, безконтрольному використанні бюджетних коштів тощо.

Література:

1. Василик О. Д., Павлюк К. В. Державні фінанси України: підруч. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 608 с.
2. Жибер Т. В. Удосконалення процесу бюджетування в Україні. *Фінанси України*. 2009. № 8. С. 76-81.
3. Корнієнко Н. М. Теоретико-методологічні засади програмно-цільового методу планування бюджетних видатків. *Наукові праці НДФІ*. 2012. Вип. 1. С. 70 –78.
4. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України. Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 670 с.
5. Юрій С. І., Стоян В. І., Мац М. Й. Казначейська система. Підручник: Тернопіль: Економічна думка, 2002. 394.